

TOIMENPIDEALOITE 90/2003 vp

Vanhemmuuden kustannusten tasaaminen

Eduskunnalle

Julkisuudessa on keskusteltu jo useita vuosia vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten epätasaisesta jakaantumisesta. Vanhempien yhtäläisistä mahdollisuuksista huolimatta lapsen syntymän yhteydessä perhevapaista käyttävät pääasiassa vain naiset. Nykyisin erilaisista perhevapaista eli äitiys-, isyys- ja hoitovapaista koituvia kustannuksia ei korvata yrityksille täysimääräisinä, vaan suurimman osan lasten hankkimisesta koituvista kuluista maksaa äidin työnantaja. Perhevapaiden epätasapuolinen jakautuminen miesten ja naisten välillä merkitsee sitä, että lapsen syntymästä ja myöhemmästä hoidosta aiheutuva kustannusrasitus ja poissaolot raskittavat toimialoja ja työnantajia eri tavalla.

Suomalaiset työmarkkinat ovat vahvasti jakautuneet mies- ja naisvaltaisiin toimialoihin ja ammatteihin. Naiset työskentelevät miehiä huomattavasti useammin erilaisissa hoiva-, palvelu- ja opetustehtävissä, kun taas miehet ovat naisia useammin teollisuuden palveluksessa.

Perhevapaista johtuva kustannusrasitus heikentää naisvaltaisten ja usein myös työvoimavalttaisten alojen mahdollisuuksia työllistää uusia ihmisiä. Perhevapaiden kulujen yksipuolinen kohdistuminen vaikuttaa suoraan myös naisten työmarkkina-asemaan. Etenkin nuorten naisten työllistyminen on heikompaa kuin samanikäisten miesten. Myös määräaikaiset työsuhteet ovat yhä leimallisemmin nuorten naisten työsuhteita. Esimerkiksi viime vuosina alle 30-vuotiaiden miesten määräaikaiset työsuhteet ovat vähentyneet tuntuvasti, mutta pysyneet samanikäisillä naisilla ennallaan.

Tyypillisin tasa-arvo-ongelma on raskaana olevan määräaikaisen työntekijän työsuhteen uusiminen. Raskaus ja perhevapaat vaikuttavat myös naisten uralla etenemiseen ja mahdollisuuksiin vaihtaa työtehtäviä työpaikan sisällä. Perhevapaalta palaavan työtehtäviä on voitu myös muuttaa vapaan aikana tai ne on jaettu kokonaan toisille työntekijöille. Nuoriin naisiin suhtaudutaan työmarkkinoilla yleisesti vähemmän luotettavana työvoimana.

Suomalaisten naisten ja miesten välinen palkkaero on noin 20 prosenttia, eikä se ole viime vuosina juuri muuttunut. Palkkaerosta voidaan selittää noin puolet, jos otetaan huomioon se, että naiset ja miehet ovat suuntautuneet eri ammatteihin ja eri koulutus- ja toimialoille. Mutta toinen puoli ei selity työelämän jakaantumisella naisvaltaisiin ja miesvaltaisiin työaloihin. Naisten palkat jäävät siis noin 10 prosenttia jälkeen samanikäisten, samalla tavalla koulutettujen sekä samoilla toimialoilla ja samojen ammattinimikkeiden alla toimivien miesten palkoista.

Palvelutyönantajien (PT) laskelmien mukaan työntekijän lapsen syntymä maksaa palvelualoilla nettona keskimäärin työnantajalle 7 670 euroa, kun kuluista on vähennetty Kelalta saatavat korvaukset. Vuonna 1994 kaikkien työnantajien sairausvakuutusmaksuun lisättiin 0,15 prosenttiyksikön korvamerkitty osuus juuri vapaalle jäävän työntekijän vuosilomakustannusten korvaamiseksi. Laskelmien mukaan korvamerkityn osuuden tuotto on esimerkiksi tänä vuonna noin 84 miljoonaa euroa, josta korvauksia maksetaan kuitenkin vain 25 miljoonaa euroa.

Useissa yhteyksissä on kiinnitetty huomiota tähän epäkohtaan ja samalla on esitetty erilaisia ratkaisumalleja, joilla vanhemmuuden kustannukset tulisi jakaa nykyistä tasaisemmin. Eniten kannatusta on saanut malli, jossa kustannukset jaetaan kaikkien työntajien kesken. Vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten korvaaminen työntajille korottamalla miesvaltaisten alojen työntajamaksuja ei ole oikeudenmukainen ratkaisu. Tasa-arvoisempaa on, että kaikki työntajat osallistuvat vanhemmuuden kulujen korvaamiseen, koska uusien veronmaksajien synnyttäminen on kuitenkin koko yhteiskunnan yhteinen etu.

Vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten tasaaminen kaikkien työntajien kesken on mahdollista toteuttaa nykyisen sairausvakuutusjärjestelmän kautta. Työntajalta kerättävien sairausvakuutusmaksujen vuonna 1994 lisätyllä 0,15 prosenttiyksikön korvamerkityllä osuudella voidaan tasata vanhemmuudesta aiheutuvia kuluja huomattavasti nykyistä enemmän, koska tällä

hetkellä rahoja ei käytetä täysimääräisesti tähän tarkoitukseen.

Sairausvakuutusjärjestelmästä tulisi korvata työntajalle seuraavia vanhemmuudesta aiheutuvia kuluja:

— tavallista runsaammat sairauspoissaolot raskausaikana sekä niistä johtuva velvollisuus sairausajan palkan maksamiseen

— äitiysvapaan aikainen palkanmaksuvelvollisuus työehtosopimusten perusteella

— äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaalta kertyvä täyden vuosilomapalkan ja lomaltapaluuran maksuvelvollisuus

— palkanmaksuvelvollisuus tilapäisen hoitovapaan ajalta työehtosopimusten perusteella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten tasaamiseksi kaikkien työntajien kesken nykyisen sairausvakuutusjärjestelmän kautta.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2003

Annika Lapintie /vas
Anne Huotari /vas
Matti Kauppila /vas
Minna Sirnö /vas
Kari Uotila /vas

Markus Mustajärvi /vas
Martti Korhonen /vas
Outi Ojala /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas
Pentti Tiusanen /vas